

MUTTERI§OMMERI

Alice Töyrylä

Kunnioittavin kiitoksin erityisesti sinulle,
kuka olemassaolollasi annoit minun tietää,
on olemassa parempi maailma

SISÄLLYS

Johdanto

Prologi

1. Kohti tuntematonta
2. Teidän käsiinne
3. Muutto I
4. Asioille
5. Uni
6. Päiväkotiin
7. Valot vessaan
8. Mäntysuopaliuos
9. Kosketuksia Helsinkiin
10. Leikkejä korttelissa
11. Perämäki
12. Viidellä markalla nenäliinoja
13. Erkylän koiranäyttelyssä
14. Pyhän Henrikin saarella
15. Domnan pirtti
16. Lappi kutsuu
17. Koulutaival alkoi
18. Todistusten jako
19. Vammalassa

20. Herralassa
21. Tuliainen
22. Keltatuleentuneet rukiintähkät
23. Hautajaisia
24. Muutto II
25. Kaupungin halki
26. Postia kirkkoherralle
27. Tapaaminen
28. Seinäkello
29. Venäläinen puunukke
30. Hirsihöylä
31. Punainen kauppakassi
32. Ruoka-aika
33. Mökillä
34. Kotikäyntejä

Lähteet

Liitteet

JOHDANTO

Tämä kirja sisältää traagisiin tositapahtumiin perustuvia kuvauksia, jäljempänä otokset, siitä kuinka 1960 - 1980 - lukujen suomessa lastensuojelun viranomaisvalvonta pettää ja lapsen sijaishoidossa kokema, jatkuva kaltoinkohtelu ja väkivalta, sekä - väkivallan pelko vievät lapselta normaalin kasvun ja kehityksen turvaavan elämän mahdollisuuden. Tässä kirjassa tuodaan esille 1960-1970 lukujen - ja vuoden 1936 lastensuojelulain aikaisen [Liite 3, →→](#), suomalaisen lastensuojelun sijaisperhe sijoitukseen liittyviä tositapahtumia. Kirjassa esiintyvien henkilöiden nimet ovat fiktiiviset. Jos tekstistä löytyy virheitä, pyydän anteeksi.

Yhdistyneiden kansakuntien kolmas yleiskokous hyväksyi ja julkisti ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen joulukuun 10. päivänä 1948 kaikkien kansojen ja kansakuntien tavoiteltavaksi yhteiseksi ohjeeksi ¹ YK:n jäsenvaltioista vain 18 maata on lainsäädännössään kieltänyt kaiken lapsiin kohdistuvan väkivallan (www.lapsiasia.fi). YK antoi Lapsen oikeuksien julistuksen marraskuun 20.päivänä 1959, mikä on yleisluontoinen, eikä sido valtioita oikeudellisesti. Vasta vuonna 1989 lapsen oikeudet kirjattiin valtioita sitovaksi. ² Lasten oikeuksien sopimuksen (www.unicef.fi) mukaan alle 18-vuotiaita lapsia tulee suojella kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

Väkivallan kattavan erittelyn tulee aina lähteä väkivallan eri muotojen määrittelystä tavalla, joka mahdollistaa niiden tieteellisen mittaamisen. Väkivallan määrittelytapoja on useita. Maailman terveysjärjestön WHO:n käyttämän määritelmän mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan

tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen.

WHO:n määritelmässä väkivalta yhdistetään nimenomaan itse tekoon eikä sen lopputulokseen. Määritelmän ulkopuolelle jäävät tahattomat tapaukset kuten suurin osa liikenneonnettomuuksista ja palovammoista. "Vallan" sisällyttäminen määritelmään "fyysisen voimankäytön" ohella laajentaa väkivaltaisen teon luonnetta. Tavanomainen väkivallan mieltäminen laajennetaan koskemaan tekoja, uhkauksia ja pelottelua, jotka johtuvat valtasuhteesta. Tätä kautta mukaan tulevat ilmeisempien väkivaltaisten tekojen ohella myös laiminlyönti ja tekemättä jättäminen. Näin ollen "fyysisen voiman tai vallan käytön" käsite on ymmärrettävä niin, että se sisältää laiminlyönnin ja kaikenlaisen fyysisen, seksuaalisen ja psykologisen hyväksikäytön samoin kuin itsemurhan ja muun itsetuhoisen käytöksen. Tämä määritelmä kattaa laajan kirjon seurauksia, myös psyykkisen vamman, perustarpeiden tyydyttämättä jäämisen ja kehityksen häiriytymisen. Tämä kuvaa tutkijoiden piirissä yhä yleisemmäksi käyvää käsitystä siitä, että väkivaltaa on sellainenkin toiminta, joka ei välttämättä johda vammautumiseen tai kuolemaan, mutta joka merkitsee kuitenkin olennaista räsitusta yksilöille, perheille, yhteisöille tai terveydenhuoltojärjestelmälle. Esimerkiksi monet naisiin, lapsiin tai vanhuksiin kohdistuvat väkivallan muodot voivat synnyttää fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, jotka eivät välttämättä johda loukkaantumiseen, vammautumiseen tai kuolemaan. Nämä seuraukset voivat olla välittömiä tai piileviä, ja ne voivat kestää vuosia väärinkäytön jälkeen. Määritelmän rajoittaminen koskemaan vain vammautuminen ja kuolemantapaukset rajoittaisi

väkivallan yksilöihin, yhteisöihin ja koko yhteiskuntaan kohdistuvien todellisten vaikutusten ymmärtämistä.³

Lapsiin kohdistuvan väkivallan kaikenkattava määrittäminen on hankalaa, sillä lapset altistuvat väkivallalle monella eri tavoin. Jos ajatellaan väkivaltaa yksinomaan lainrikkomisen kannalta, voidaan väkivalta määritellä rikoslain pahoinpitelypykälien mukaan. Rikoslain 5 §:n (1995/578) mukaan pahoinpitely on ruumiillista väkivaltaa, joka vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Tutkimuksissa puolestaan lasten kokemalla väkivallalla tarkoitetaan muutakin kuin itse koettua fyysistä väkivaltaa. Useimmissa tutkimuksissa väkivaltakokemukset liitetään kuitenkin lasten perheessä kokemaan ja aikuisten tekemään väkivaltaan (Eskonen 2005).

Kotona koetulla väkivallalla tarkoitetaan joko vanhempien väkivallan näkemistä ja kuulemista tai itse väkivallan kohteeksi joutumista. (Oranen 2001, 42-43.)⁴ OTL, VT Anja Hannuniemi (2008, 2012) on käsitellyt aihetta otsikolla "Lasten pahoinpitely- ja hyväksikäyttötutkimukset vanhempien eron yhteydessä."⁵ Siitä, tulevatko väkivaltateot esille ja kuka on tekijä, Hannunniemi viittaa Stakesin ohjeistukseen⁶ missä lähdetään nollahypoteesista eli syyttömyysolettamasta ja sen perusteella tehtävistä vaihtoehtoisista hypoteeseista. Lain tukea sellaisten luomiselle saadaan esitutkintalain 7 §:stä: "Esitutkinnassa on selvitettävä ja otettava huomioon yhtä hyvin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaan vaikuttavat seikat ja todisteet. Epäiltyä on kohdeltava esitutkinnassa syyttömänä."

Lasten kaltoinkohtelun (child maltreatment) käsitettä käytetään lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta. Rinnakkaisena käsitteenä käytetään usein lasten pahoinpitelyä (child abuse) tai lapseen kohdistuvaa

väkivaltaa. Kaltoinkohtelu on eräänlainen yläkäsite, joka kattaa lapseen kohdistuvan negatiivisen tekemisen tai tekemättä jättämisen muodot.⁷ (Paavilainen ym. 1996, Paavilainen 1998, McAllister 2000, Paavilainen & Pösö 2003, Söderholm ym. 2004.) Tässä suosituksessa lasten kaltoinkohtelulla tarkoitetaan lapseen perheessään kohdistunutta fyysistä tai henkistä väkivaltaa ja laiminlyöntiä. Kaltoinkohtelun eri muodot esiintyvät usein yhtä aikaa, ja parisuhdeväkivallalla ja lasten kaltoinkohtelulla on voimakas yhteys (Bethea 1999, Nair ym. 2003, Hopia ym. 2004, Tenney-Soeiro & Wilson 2004.) Kaltoinkohtelu voi kohdistua suoraan lapseen itseensä tai epäsuorasti jonkun perheenjäsenen välityksellä esimerkiksi silloin kun perheen muut jäsenet käyttäytyvät toisiaan kohtaan väkivaltaisesti. Kaltoinkohtelu koskettaa kaikkia perheenjäseniä, joko siihen osallistumisen tai sivustaseuraajana tai silminnäkijänä olemisen kautta.

Lasten kaltoinkohtelua esiintyy kaikissa yhteiskunnissa ja yhteiskuntaluokissa. Suomessa lapsiin kohdistunutta väkivaltaa ovat tutkineet muun muassa Sariola ja Uutela (1992). Tuolloin vanhempiansa lievän väkivallan kohteeksi kertoi joutuneensa 72 % ja vakavan väkivallan kohteeksi 8 % tutkimukseen osallistuneista lapsista ja nuorista. (Sariola & Uutela 1992) Lasten kokemaa väkivaltaa kuvaavat tilastot ovat hyvin vaihtelevat eri maissa. Niiden vertailu on lähes mahdotonta. Yhdysvalloissa on todettu lasten kaltoinkohtelun lisääntyneen vuodesta 1980 vuoteen 1995 150 % ja myös Japanissa raportointi on lisääntynyt. Suomessa nuorten todennäköisyys joutua yleensä väkivallan uhriksi on vähentynyt. Fyysinen kaltoinkohtelu tarkoittaa toimintaa, jonka seurauksena lapsille aiheutuu kipua sekä tilapäisiä tai pysyviä fyysisen toiminnan vaikeuksia. Näitä ovat esimerkiksi mustelmat, palovammat, pään vammat, murtumat, sisäiset vammat ja viiltelyhaavat. Usein ne ovat pysyviä, kuten arpia, kipuja tai jokin

neurologinen poikkeavuus. Seurauksena voi olla jopa lapsen kuolema. Kuolemaan johtavassa kaltoinkohtelussa on usein todettu pahoinpitelyn jatkuneen pitkään ennen kuolemaa. (Loiselle 2002) Kuolemaan johtavan kaltoinkohtelun määrää ei tarkkaan tunneta (Jenny & Isaac 2006).

Fyysistä pahoinpitelyä ovat esimerkiksi lyöminen, potkiminen, tupakalla polttaminen, hiuksista repiminen ja kuristaminen. (Loiselle 2002) Munchausen by proxy (Munchausenin syndrooma) on erityinen fyysisen väkivallan muoto, jossa vanhemmat, usein lapsen äiti, aiheuttavat lapselle tahallaan vahinkoa erilaisin keinoin saadakseen huomiota terveydenhuollossa (Fulton 2000, Thomas 2003, Galvin ym. 2005). Kemiallinen väkivalta, jolloin lapselle joko annetaan rauhoittavia lääkkeitä tai päihteitä, jotta lapsi nukkuisi tai jätetään antamatta lapselle hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai ei noudateta lapsen tarvitsemaa ruokavaliota, katsotaan tässä yhteydessä kuuluvan fyysiseen kaltoinkohteluun. (Loiselle 2002) Vauvan ravisteluun fyysisen pahoinpitelyn muotona on viime aikoina alettu kiinnittää erityistä huomiota. Sen vahingollisuudesta on järjestetty koulutusta terveydenhuoltohenkilökunnalle ja tehty esite ("Käsiteltävä varoen") vanhemmille neuvolassa jaettavaksi (Suomen Lastenlääkäriyhdistys 2006).⁸

Psyykinen pahoinpitely tarkoittaa pelottavaa uhkaamista, naurunalaiseksi tekemistä, nöyryyttämistä, vähättelyä ja muuta lapseen kohdistuvaa psykologista uhkaa siinä määrin, että lapsen henkinen hyvinvointi ja kehitys vaarantuvat. Ruumiilliseen kuritukseen ja muuhun fyysiseen väkivaltaan liittyy aina psyykinen pahoinpitely. Sitä sisältyy myös aina seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja laiminlyöntiin. Psyykkistä pahoinpitelyä voi esiintyä myös yksinään, mutta sitä saattaa olla vaikea havaita ja määritellä. (Hart ym. 1996).

Seksuaalinen hyväksikäyttö (seksuaalinen riisto) tarkoittaa lapsen ruumiillista pahoinpitelyä, joka kohdistuu

pääasiassa lapsen sukupuolielimiin ja sukupuolisiin tunnusmerkkeihin. Se voi tarkoittaa myös sukupuoliyhteyttä tai sen yritystä tai muuta lapsen ruumiillista koskemattomuutta loukkaavaa seksuaalitekoa, esimerkiksi sukupuolielinten koskettelua. Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön kuuluvat myös lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen altistaminen seksuaalisille ärsykkeille tai lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsideellisissä julkaisuissa. Yleisintä on se, että uhrin ovat tyttöjä ja tekijät miehiä, mutta viime aikoina on alettu kiinnittää huomiota myös äitien ja naispuolisten huoltajien poikia kohtaan harjoittamaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön. ⁹ (Taskinen 2003).

Lasten laiminlyönti tarkoittaa puutteellista hoitoa tai huolenpitoa, jolloin lapsen perustarpeista ei huolehdita fyysisesti tai emotionaalisesti. Laiminlyönti voi olla tyypiltään, vaikeudeltaan tai jatkuvuudeltaan eriasteista. Lapsen kokonaisvaltainen kehitys ei etene parhaalla mahdollisella tavalla. On todettu, että laiminlyödyillä lapsilla on jopa enemmän ongelmia kuin fyysisesti pahoinpidellyillä. ¹⁰ (Grouch & Milner 1993). Laiminlyönti on monitasoinen ilmiö, jolle ei ole yhtenäistä määritelmää. ¹¹ (Allin ym. 2005). Lasten kaltoinkohtelun osa-alueista tässä suosituksessa keskitytään fyysisen pahoinpitelyn, henkisen pahoinpitelyn ja hoidon laiminlyönnin tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen. Nämä kaltoinkohtelun muodot voivat esiintyä joko erikseen tai yhdessä ja niitä on usein vaikeaa erottaa tarkkarajaisesti toisistaan. ¹² Suosituksen kohderyhmänä ovat kaikki alaikäiset, alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret. Lapsiin kohdistuva seksuaalinen hyväksikäyttö on jätetty tämän suosituksen ulkopuolelle, koska sen todettiin olevan muusta kaltoinkohtelusta eroava ilmiö omine erityispiirteineen. (www.kaypahoito.fi) Käypä hoito-suositus.

Emotionaalisella laiminlyönnillä tarkoitetaan vanhempien tai huoltajien toistuvaa tai jatkuvaa asennetta ja/tai toimintaa, joka vahingoittaa tai estää lapsen positiivisen minäkuvan kehittymästä. Emotionaalisen laiminlyönnin tiedostaminen, tunnistaminen ja määrittely on vaikeaa. Se tiedostetaan yleensä vasta, kun lapsi oireilee somaattisesti ja/tai psykologisesti, jos silloinkaan. Ennen kuin oireet huomataan, lapsi on yleensä elänyt kauan deprivoiduissa (deprivaatio=puute, menetys, riisto) olosuhteissa, joissa aikuiset eivät ole ottaneet huomioon lasta ja hänen perustarpeitaan. Perusterveydenhuollossa tulee kiinnittää huomio lapsen vuorovaikutustaitoihin (kontaktikykyyn) yhtä paljon kuin fyysisiin oireisiin. Amerikkalainen lastenlääkäri C. Henry Kempe loi vuonna 1962 työkavereineen käsitteen "the battered child syndrome", joka on lääketieteellinen määritelmä pahoinpidellyn lapsen vammoista ja oireista. Pahoinpitelyn mahdollisuus täytyy muistaa, mikäli vamman laatu ei sovi yhteen huoltajan selvityksen kanssa tai poikkeaa lapsen iän ja kehitystason mukaisista tyyppivammoista. Pahoinpitelytapauksissa selvitys vamman syntytavasta on usein epämääräinen tai lääkinnällistä apua on haettu liian myöhään tai ei lainkaan. Toistuvat ja monet samanaikaiset vammat ja väittämä, että lapsi on erityisen onnettomuusaltis, ovat myös tärkeitä varoitusmerkkejä. ¹³

Lapsiasiavaltuutettu Maria-Kaisa Aula on antanut eduskunnan perustuslakivaliokunnalle lausunnon 20.4.2006; "Lapseen kohdistuvan väkivallan tunnistamisessa, avun saamisessa ja omien oikeuksiensa turvaamisessa lapsi on usein "viranomaisten armoilla". Siksi on tärkeä varmistaa, että viranomaiset osaavat tunnistaa lapsiin kohdistuneen väkivallan ja sen merkit, viranomaisten välinen ripeä tiedonkulku sekä viranomaisyhteistyön sujuvuus sekä väkivallan jatkumisen ehkäisy ja sen edellyttämät hoito- ym. toimet." ¹⁴ Viranomaisten ilmoitusvelvollisuus salassapitosäännösten valossa todetaan seuraavasti;

Lastensuojelulain 40 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisin tai seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa oleva henkilö on velvollinen ilmoittamaan sosiaaliviranomaiselle viipymättä, jos hän on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ”ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta”.¹⁵ Sijaisperhe (sijaishoti/kasvattikoti) on perhehoitoa antava perhe, johon on lastensuojelullisista syistä sijoitettu hoitoon perheeseen juridisesti kuulumaton lapsi. Sijaisperhe toimii oman perheen ulkopuolella hoitoa tarvitsevan lapsen kasvu- ja elinympäristönä omien vanhempien sijasta. Suomen Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on teettänyt selvityksen 2016: ”Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983”.¹⁶ Selvityksen kohdissa 3.2. ja 3.2.1, s.30–32, ”Sijoituspaikat ja niihin liittyvät taustat” tarkastellaan tarkemmin muun muassa, perhehoitoon sijoitetun lapsen valvonta, laki, sosiaalilautakunnan velvoitteet, vanhempien suostumus, perheen valinta, sopimukset ja maksut liittyviä kysymyksiä, tarkasteluajanjaksona voimassa olleen vuoden 1936 lastensuojelulain [Liite 3, →→](#) valossa. Selvityksessä todetaan muun muassa seuraavasti;

Valvonta: Oli vuoden 1936 lastensuojelulaissa määritelty yhteiskunnan vastuulle.

Laki: Lastensuojelulain 25 §:n mukaan kasvatuskoti oli yksityinen koti, johon kasvattilapsi otettiin, ja kasvattaja henkilö, joka otti kasvattilapsen hoidettavakseen.

Sosiaalilautakunnan velvoitteet: Alkutarkastuksen jälkeen sosiaalilautakunnan oli valvottava lapsen hoitoa vähintään neljä kertaa vuodessa tehtävien kotikäyntien muodossa.

Vanhempien suostumus: Vanhempien suostumukseen tai pakkoon pohjautuvissa huostaanotoissa vanhemmat menettivät oikeutensa lapsensa huoltamiseen.

Perhehoito: Perhehoidon ensisijaisuutta lastensuojelun keinona oli korostettu ennen lastensuojelulakia jo vuoden 1922 köyhäinhoitolaissa (Pulma 1987, 163). Vuoden 1936 lastensuojelulain lakitekstissä eri hoitomuotoja ei asetettu tärkeysjärjestykseen, mutta myöhemmissä lastensuojelua ja sijaishuoltoa koskevissa komiteamietinnöissä ja viranomaiskommentaareissa perhehoitoa suositeltiin ensisijaisena hoitomuotona. (Ks. esim. Huoltaja 1946:3, 84.) Yleisen laitoshoitokritiikin myötä suuntaus jatkui 1960-luvulla, ja esimerkiksi 1966 julkaistussa Lastensuojelukomitean III osamietinnössä korostettiin perhehoidon ensisijaisuutta laitoshoitoon verrattuna (KM 1966:A9, 27, § 35.) Samalla kuitenkin korostettiin, että pohjimmiltaan kaikissa sijoitustapauksissa tärkeimpänä lähtökohtana tuli olla lapsen kehityksen, hoidon ja kasvatustarpeiden kannalta katsottu etu, ei markkamäärä. (Esim. Suometsä 1959; Yleiskirje 16/1970/1v, s. 1-2; Yleiskirje A 3/1978/pe.) *Perheen valinta:* Sijoitusmuodon ja -perheen valinta Lapsen tarpeiden rinnalla lautakuntien oli selvitettävä löytyykö lapselle perhehoitoon soveltuva sijoitusperhe. Lastensuojeluasetuksen 16 §:n 2 momentissa painotettiin sijoituksen pysyvyyttä: "Lasta tai nuorta henkilöä yksityiskotihoitoon sijoitettaessa on otettava huomioon, että hänelle varataan, mikäli mahdollista, hoito samassa kodissa koko huoltoajaksi." Lastensuojeluasetuksessa todettiin, että lapsen tai nuoren henkilön sijoittamisesta kodin ulkopuolelle saattoivat huolehtia myös lastensuojelutyössä toimivat yhdistykset, jotka sosiaaliministeriö oli välittäjiksi hyväksynyt. Raportin tarkasteluvuosina Pelastakaa Lapset ry (aiemmin Koteja Kodittomille Lapsille -yhdistys, perustettu 1922) oli ainut lasten sijoitustoimintaa koordinoiva yhdistys. Vuoden 1936 lastensuojelulain [Liite 3](#), →→ mukaan yksityiskotien piti olla turvallisia terveydellisesti ja kykeneviä antamaan lapselle hänen taipumuksiensa, luonteensa ja voimiensa mukaiselle

kehitykselle sopivan hoidon ja kasvatuksen. Perhehoitoon soveltuvien sijoitusperheiden valinnassa oli siis huomioitava terveydelliset tekijät, eli lasta ei lastensuojeluasetuksen 16 §:n mukaan saanut sijoittaa kotiin, jossa hän joutui tartunnanvaaralle alttiiksi. Pykälässä todettiin lisäksi, että lapsi tuli sijoittaa sellaiseen kotiin, jonka ”huoltolautakunta on havainnut kykeneväksi antamaan hänelle hänen taipumuksiensa, luonteensa ja voimiensa mukaiselle kehitykselle sopivan hoidon ja kasvatuksen.” Sijoituslapsen huoltoa ja kasvatusta koskevat vaatimukset nousivat esille myös sosiaaliministeriön vahvistamissa huoltosopimusmalleissa.

Vuosien kuluessa sijoituskotien arviointikriteerien määrittelyä tarkennettiin. Sosiaaliministeriön kiertokirjeessä vuodelta 1955 määriteltiin vielä, että perhehoidon tuli olla mahdollisimman kodinluontoinen, perheenomainen ja lapsen luonnetta ja kasvatustarpeita vastaava kasvuympäristö siksi ajaksi, jonka hän oli kodin ulkopuolella annettavan hoidon ja kasvatuksen tarpeessa. (Sosiaaliministeriön kiertokirje Hvo 3/1955, ks. Tapaninen 1961, 19.) Myöhemmin valinnassa nähtiin tarpeelliseksi kiinnittää huomiota myös sijaisvanhempien ikään, taloudelliseen asemaan, ammattiin, asunto-oloihin sekä omien lasten lukumäärään ja ikään. Oli pyrittävä löytämään sijaisvanhempien motiivi hakea sijoitettavaa lasta. (Lastensuojelutyö Suomessa 1967, 52; Sosiaalihallituksen yleiskirje B9/1976/1v., Perhehoidon uusitut lomakkeet.)

Sopimukset: Sijoitussopimuksen laadinta Huostaanottoon pohjautuvassa perhehoidossa lapsen kasvatusta- ja hoito-oikeus sekä muun muassa kuritusvalta siirtyi hänen hoitajalleen. Omaisuuden hoito jäi sen sijaan sosiaalilautakunnalle, kuten myös lapsen tai nuoren henkilön edustaminen tämän henkilökohtaisissa asioissa. (Kukkonen 1952, 23; Andresen et al 2011, 123-125.) Vapaaehtoisuuteen pohjautuvissa kasvatiksi sijoituksissa vastaavanlaista virallista kasvatusta- ja hoito-oikeuden siirtoa

ei tapahtunut. Sijoitettujen lapsien hoitajien toimintaa sitoivat yksityis- ja perheoikeudellisten oikeuksien ja velvoitteiden lisäksi myös sopimukset, joissa määritettiin heidän hoito- ja kasvatusvelvollisuuksiaan (vuoden 1936 lastensuojelulain 20 §:n 2 momentti). Sijoituksen alkaessa sosiaalilautakunnan ja hoitajan välillä tehtiin kirjallinen *huoltosopimus* [liite 8, →→](#), jonka ajatuksena oli turvata lapsen asema uudessa kodissa ja toimia oikeudellisena ohjeena sille työlle, mitä hoitaja suoritti kasvattaessaan vieraan lasta. Vuoden 1936 lastensuojeluasetuksen 15§:ssä puolestaan säädettiin, että sopimus oli allekirjoitettava sosiaaliministeriön vahvistaman kaavan mukaisesti.

Huoltosopimuksessa määriteltiin melko yksityiskohtaisesti sijoitetun lapsen arkisen elämän järjestämisestä, muun muassa hänelle annettavan ravinnon, vaatetuksen ja koulutuksen laadusta sekä hänen kohtelustaan. Huoltosopimuksen kohdassa 3 annettiin ohjeita sijoitetun lapsen kurittamisesta. Mikäli lapsi osoitti tottelemattomuutta ja huonoja tapoja, oli huoltajan ensisijaisesti pyrittävä ojentamaan häntä neuvoilla tai nuhteilla. Mikäli niistä ei ollut apua, oli ainoastaan vakavissa tapauksissa, mikäli siis muut kasvatuskeinot olivat osoittautuneet tehottomiksi, isällisen, hillityn kurituksen antaminen sallittua. Tällöinkään ei huoltaja saanut missään tapauksessa kiivastua tai käyttää sopimattomia sanoja. Lisäksi erityisesti määriteltiin, että ainoastaan nainen saattoi kurittaa tyttöä. (Lastensuojelulomake 4, 1040/48.)

Maksut: Vuoden 1936 lastensuojelulain 20 §:n mukaan laaditussa huoltosopimuksessa määriteltiin hoitokorvaus, jonka tarkoituksena oli korvata lapsen hoidon aiheuttamat kustannukset (ruoka, vaatetus, asuminen, puhtaus). [Liite 9, →→](#)
→ Laki ei tarkemmin rajoittanut maksun suuruutta, mutta periaatteessa se määräytyi paikkakunnan kalleusluokan ja lapsen hoitovaateen mukaan. Vuosina 1975 ja 1977–1980 sosiaalhallitus antoi suosituksia hoitokorvausten